

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ

ЗВІТ

за результатами виконання науково-дослідної роботи
на тему:

**“СИСТЕМА КОМПЛЕКСНИХ ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ”**

*Керівник НДР
зав. відділом, д.е.н., проф.*

ЄГОРОВ І.Ю.

Київ – 2015

Мета дослідження:

полягає в удосконаленні методичних основ та підготовці відповідних рекомендацій щодо розроблення організаційно-економічного механізму адаптації вітчизняної системи оцінювання стану науково-технічної та інноваційної діяльності в економіці України в умовах активізації євроінтеграційних процесів.

Предмет і об'єкт дослідження:

Об'єктом дослідження є процеси оцінювання науково-технічної та інноваційної діяльності в національній економіці України в умовах прискорення євроінтеграції. Предметом – теоретичні засади та практичні аспекти оцінювання інноваційної та науково-технічної діяльності та можливості застосування комплексних систем індикаторів для забезпечення переходу до стандартів оцінки, що існують у розвинених державах світу, зокрема – країнах ЄС.

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЩОДО ЗМІН В ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМАХ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ КРАЇН ОЕСР ТА ЄС В ГАЛУЗІ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

1.1. Еволюція основних міжнародних систем статистичної звітності ОЕСР та ЄС

1.1.1. Рекомендації щодо обстеження та оцінювання науково-технічної діяльності: аналіз змін за Керівництвом Фраскати

1.1.2. Зміни у підходах до обліку та оцінювання інноваційної діяльності: перегляд Керівництва Осло

1.1.3. Обстеження рівня розвитку науки та інновацій в рамках системи ООН: діяльність Інституту статистики ЮНЕСКО

1.1.4. Обстеження рівня інноваційної активності у країнах Європейського Союзу

1.2. Використання статистичних даних для оцінювання рівня науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні

1.3. Основні показники науково-технічної та інноваційної діяльності, що використовуються при оцінюванні

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ НАУКОМЕТРИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ПОКАЗНИКІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДЛЯ ОЦІНКИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Показники публікаційної активності

2.2. Показники для оцінки динаміки у сфері інтелектуальної власності у розвинутих країнах світу та в Україні

2.2.1. Роль інтелектуальної власності в інноваційному розвитку

2.2.2. Глобальні тенденції в сфері інтелектуальної власності та інновацій

2.2.3. Обґрунтування заходів щодо використання міжнародних показників щодо прав на інтелектуальну власність

РОЗДІЛ 3. СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМИМИ НАЙВАЖЛИВІШИМИ НАПРЯМАМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Розробка показників для оцінки діяльності в галузі нанотехнологій та біотехнологій

3.2 Використання показників вартості нематеріальних активів для удосконалення введення в обіг результатів науково-технічної та інноваційної діяльності

3.3. Застосування показників інтернаціоналізації наукової та інноваційної діяльності

3.4 Показники соціальних інновацій у сучасній статистиці

РОЗДІЛ 4. ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ ІНДИКАТОРІВ ОЕСР ТА ЄС ДЛЯ ПОБУДОВИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ІНДЕКСІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

4.1. Загальні проблеми побудови комплексних індексів науково-технічного та інноваційного розвитку

4.2. Індекси науково-технічного та інноваційного розвитку ОЕСР

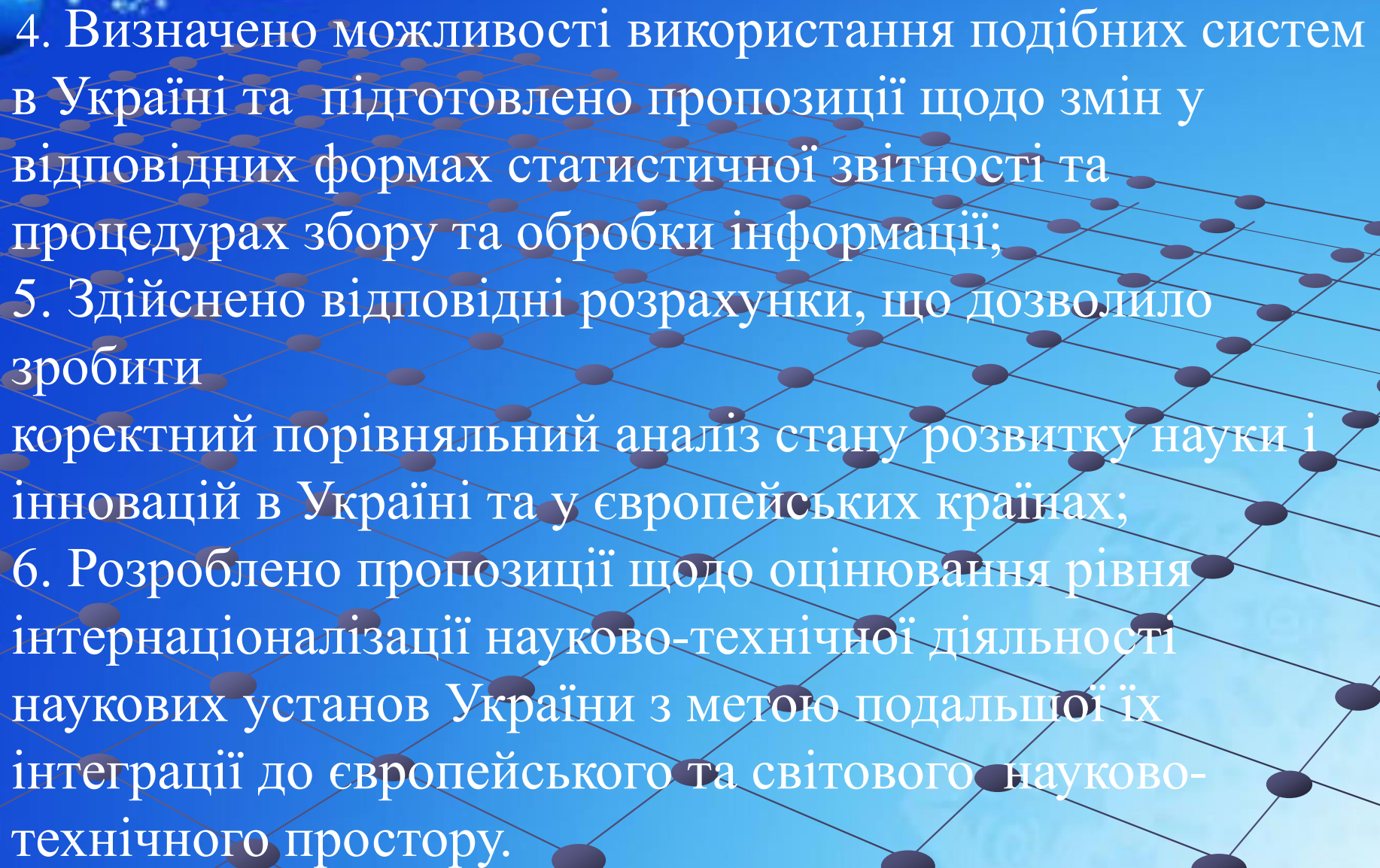
4.3 Система комплексних індикаторів Інноваційного Табло Євросоюзу

4.4. Інновації у державному секторі та побудова відповідних результуючих індексів

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДОДАТКИ

Одержані результати:

1. Розроблено підходи щодо вирішення організаційно-економічних проблем з підвищення ролі науки та інновацій в процесах модернізації національної економіки України на основі удосконалення методичних основ та підготовки відповідних рекомендацій з імплементації механізму адаптації вітчизняної системи оцінювання стану науково-технічної та інноваційної діяльності в умовах активізації євро-інтеграційних процесів
2. В рамках реалізації цього завдання проведено аналіз використання сучасних систем комплексних індикаторів для оцінки науково-технічної та інноваційної діяльності у розвинутих країнах світу, в першу чергу, - країнах ЄС (Інноваційне табло спільноти та відповідні секторальні «табло», система показників інноваційної діяльності ОЕСР, тощо);

-
4. Визначено можливості використання подібних систем в Україні та підготовлено пропозиції щодо змін у відповідних формах статистичної звітності та процедурах збору та обробки інформації;
 5. Здійснено відповідні розрахунки, що дозволило зробити коректний порівняльний аналіз стану розвитку науки і інновацій в Україні та у європейських країнах;
 6. Розроблено пропозиції щодо оцінювання рівня інтернаціоналізації науково-технічної діяльності наукових установ України з метою подальшої їх інтеграції до європейського та світового науково-технічного простору.

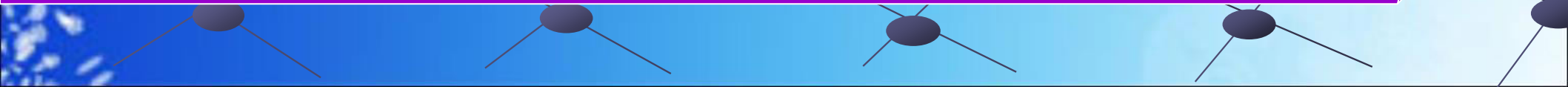
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Наука та інновації є об'єктом статистичного спостереження та оцінювання, які базуються на єдиних міжнародних стандартах. Методологічні підходи щодо обстеження та оцінювання інноваційної та науково-технічної діяльності під впливом соціально-економічних змін у суспільстві постійно вдосконалюються з метою отримання достовірних даних щодо стану науки та інновацій, визначення свого місця серед інших країн світу та вироблення ефективних управлінських рішень з розвитку.

2. В Україні проведена значна робота щодо приведення у відповідність до міжнародних стандартів термінології (види ДіР, сектора діяльності, види витрат), методологічних підходів щодо обстеження за окремими об'єктами спостереження тощо. Але залишається ряд проблем, що потребують подальшого вирішення, особливо враховуючи прийняття нової версії Керівництва Фраскаті, в якій відображені всі сучасні зміни, що відбулися в науці за останнє десятиліття. В цьому контексті необхідно запровадити систему показників, що характеризують її цілісне функціонування з метою: а) оцінки поточної ситуації; б) прийняття управлінських рішень для вирішення проблемних ситуацій і визначення перспективних напрямків діяльності.

3. Для інтеграції у міжнародний науково-технічний простір важливим є більш широке застосування наукометричних (в першу чергу – бібліометричних) індикаторів. Стратегія використання цих індикаторів для оцінювання результатів науково-технічної діяльності повинна полягати у реалізації наступних кроків: створення додаткових (матеріальних та моральних) стимулів для збільшення кількості публікацій українських авторів у престижних закордонних виданнях; підвищення якості внутрішніх публікацій, перехід до публікацій окремих видань англійською мовою та переклад найбільш важливих статей з тієї чи іншої наукової дисципліни на англійську мову та випуск на їх основі спеціальних номерів журналів («дайджестів»); зниження значення (ваги) суто «внутрішніх» публікацій при оцінці наукової продуктивності; включення до редакційних колегій та використання в якості експертів іноземних експертів.

4. Вдосконалення системи статистичних показників сфери інтелектуальної власності повинно стати невід'ємною складовою системи оцінювання в інноваційній сфері на основі конкретних пропозицій щодо удосконалення системи відповідних індикаторів, наведених у Розділі 2 звіту. Національна статистика в цій галузі повинна формуватися, розвиватися й удосконалюватися в тісній координації з діяльністю провідних міжнародних організацій. Необхідно постійно брати участь у міжнародному діалозі, що стосується питань виміру й аналізу сфери інтелектуальної власності для вдосконалювання існуючих показників і міжнародного зіставлення.

5. Оцінювання у сфері високих технологій продовжує залишатися складною проблемою. Так, в своїй більшості показники, що використовуються для оцінки рівня розвитку біотехнологічної та нанотехнологічної сфери, за своїм типом відносяться до кількісних (розрахунків наукометричних показників, комп'ютерна обробка статистичної інформації). Однак з метою врахування суттєвих відмінностей, притаманних досліджуваним технологіям, доцільно використовувати «складні» методики оцінки, які поєднують як кількісні, так і якісні (експертні) показники.

Показники, що характеризують умови розвитку нанотехнологічної сфери

- Громадська думка щодо нанотехнологій
- Думка експертів щодо нанотехнологій
- Інфраструктура для розвитку нанотехнологій та наномережі

Ресурсні показники

- Державне фінансування досліджень у сфері нанотехнологій
- Трудові ресурси
- Венчурний капітал
 - Інвестиції промислових підприємств

Показники діяльності

- Публікації
- Співробітництво між секторами
- Публікації на найбільш передову нанотехнологічну тематику

Показники продуктивності

- Якість публікацій
- Сучасність досліджень
- Нанотехнологічні патенти

Показники ефективності

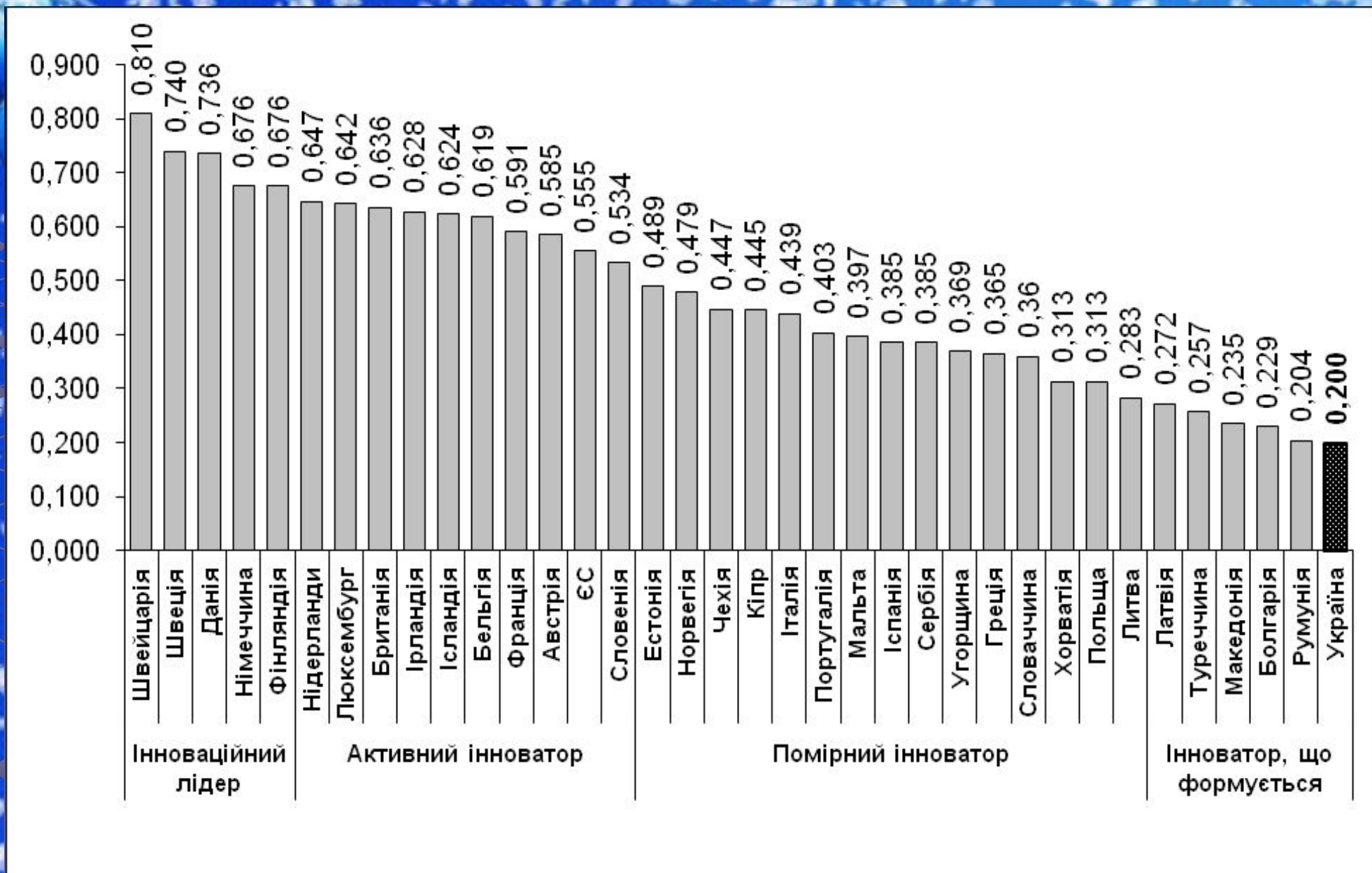
- Кількість нанотехнологічних компаній
- Дохід і прибутковість нанотехнологічної діяльності
- Зацікавленість у нанотехнологіях з боку промисловості

Рис. Показники, які використовуються Європейською комісією для моніторингу та оцінки рівня розвитку нанотехнологічної діяльності

6. Українські підприємства недооцінюють важливість нарощування нематеріальних активів (НМА) на своїх балансах на відміну від іноземних компаній, у яких НМА складають більшу частину від загального обсягу активів, що забезпечує їм більш високий рівень загальної вартості активів і полегшує залучення коштів для комерційної (в тому числі – і інноваційної діяльності). Необхідно внести зміни до існуючої нормативної бази з метою стимулювання зростання НМА. Крім того, варто проводити оцінювання НМА на кожному етапі життєвого циклу об'єкту оцінки (дослідження, розробка, впровадження тощо), що дозволить збільшити об'єм інформації та забезпечить більш об'єктивну, точну, наближену до ринкової реальності оцінку.

7. Рівень інтернаціоналізації вітчизняної науки залишається в цілому невисоким. Незважаючи на зміни, що були зроблені у системі статистики міжнародної діяльності, необхідна подальша розробка статистичних показників та проведення обстежень для підтримки ефективного моніторингу процесів інтернаціоналізації, зокрема у таких сферах, як облік «нестандартної» (тимчасової) міграції, міграції наукової молоді, оцінювання нових форм міжнародної взаємодії і т.ін.

8. Важливим напрямом адаптації системи вітчизняної системи оцінювання у науково-технічній та інноваційній є використання індикаторів Інноваційного табло Євросоюзу. Зазначена система має багато переваг перед іншими подібними системами (наприклад, системою оцінки Світового економічного форуму в частині оцінки інноваційного розвитку), в першу чергу, за рахунок того, що вона базується на об'єктивних статистичних показниках, а не на результатах вибіркового опитувань. Але використання цієї системи потребує розвитку співпраці із фахівцями з ЄС (частину даних можна отримати лише з міжнародних джерел) та деяких змін у вітчизняній статистиці, що пропонуються у звіті.

Зведений індекс інновацій країн ЄС, України та деяких інших країнах, 2015 р.

9. На основі результатів проведених розрахунків основних показників Табло Євросоюзу для України та порівняльного аналізу з країнами ЄС досліджено зроблено висновок про значне відставання України у науково-технічній та інноваційній діяльності, виявлено сфери, де розрив є найбільш загрозливим (комерціалізація, включаючи питання створення та захисту об'єктів інтелектуальної власності, Венчурне фінансування та деякі інші). Це відкриває можливості для Розробки деталізованих адресних рекомендацій щодо удосконалення системи управління у науково-технічній та інноваційній сфері, Включаючи скоординовані заходи, спрямовані на виправлення ситуації, що склалася.

The image features a blue background with a grid of dark dots and lines. In the top left corner, there are decorative elements including a blue ribbon and several blue spheres. A faint circular logo is visible in the lower right quadrant. The text "Дякую за увагу!" is centered in the middle of the image.

Дякую за увагу!